

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

گروه جغرافیای طبیعی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیای طبیعی (اقلیم شناسی)

:

(پاتاکیدپرگردشگری روستایی شمال استان آذربایجان غربی)

:

دکتر بهروز ساری صراف

دکتر رحیم حیدری

:

دکتر محمد ظاهری

:

عاطفه حسینی صدر

نام خانوادگی دانشجو: حسینی صدر	نام: عاطفه
<p>عنوان پایاننامه: پژوهشی بر ملاحظات اقلیم شناسی در برنامه ریزی صنعت توریسم (باتاکیدبرگردشگری روستایی شمال استان آذربایجان غربی)</p>	
<p>اساتید راهنما: دکتر بهروز ساری صراف، دکتر رحیم حیدری استاد مشاور: دکتر محمد ظاهری</p>	
<p>مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: جغرافیای طبیعی گرایش: اقلیم شناسی دانشگاه: تبریز دانشکده: علوم انسانی و اجتماعی تاریخ فارغ التحصیلی: ۸۸/۱۱/۱۹ تعداد صفحات: ۱۵+۱۱۰</p>	
<p>چکیده</p> <p>امروزه صنعت توریسم فراتر از یک صنعت به مثابه یک پدیده پویای جهانی و اجتماعی در آمده است. در چهار دهه گذشته صنعت گردشگری یکی از عوامل اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی بسیاری از کشورها بوده است و به این لحاظ کشورها تلاش می کنند سهم بیشتری از جمعیت گردشگر را به خود اختصاص دهند. با توجه به اهمیت عوامل اقلیمی در برنامه ریزی گردشگری و به علت تواناییهای بالقوه و طبیعت پاک و دست نخورده مناطق روستایی شمال استان آذربایجان غربی، این منطقه یکی از نمونه های قابل توجه در زمینه صنعت گردشگری می باشد.</p> <p>در این مطالعه برای بررسی اقلیماتوریسم مناطق روستایی شمال استان آذربایجان غربی اطلاعات اقلیمی در قالب فایل های رقومی از سازمان هواشناسی تهیه گردید. متغیرهای مورد استفاده عبارتند از: متغیرهای هواشناسی (شامل دما، رطوبت، میزان ابرناکی آسمان و...); متغیرهای فردی (شامل وزن، قد، سن و جنسیت); متغیرهای موقعیتی (طول و عرض جغرافیایی و ارتفاع از سطح دریا);</p>	

دسته دیگری از اطلاعات از جمله میزان پوشش لباس (بر حسب کلو) و نیز میزان انرژی فعالیت- های انسانی (بر حسب وات). اطلاعات مذکور در قالب شاخص های آسایشی میانگین نظرسنجی پیش بینی شده (PMV)، دمای معادل فیزیولوژیک (PET) و شاخص دمای موثر استاندارد (SET) در ایستگاه های سینوپتیک موجود در منطقه مورد مطالعه، بررسی و زمان آسایش اقلیمی مشخص شد. نهایتاً برای اطمینان بیشتر در برنامه ریزی و مدیریت توریسم در منطقه، پدیده های اقلیمی مخاطره- آمیز برای گردشگران (مثل وقوع تگرگ، صاعقه و تندر، گرد و غبار و...) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد که زمان آسایش آب و هوایی گردشگران بر حسب نوع شاخص و موقعیت ایستگاه مورد مطالعه متفاوت بوده و از ماه اردیبهشت تا مهر متفاوت می باشد. همچنین پدیده های اقلیمی خطر آفرین، محدودیت چندان را برای گردشگران ایجاد نمی کنند.

کلید واژه ها: صنعت توریسم، توریسم روستایی، شاخص های آسایش، شمال استان آذربایجان غربی.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- مقدمه..... ۲
- ۱-۲- تعریف و تحدید موضوع..... ۳
- ۱-۳- بیان مساله پژوهش..... ۴
- ۱-۴- بیان اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق..... ۶
- ۱-۵- بیان اهداف تحقیق..... ۸
- ۱-۶- تدوین و ارائه فرضیه‌های تحقیق..... ۸
- ۱-۷- تعیین متغیرهای پژوهش..... ۹
- ۱-۸- جمع‌بندی..... ۹

فصل دوم: پایه‌های نظری و پیشینه تحقیق

- ۱-۲- مقدمه..... ۱۱
- ۲-۲- پایه‌های نظری تحقیق..... ۱۳
- ۲-۲-۱- واژه شناسی توریسم..... ۱۳
- ۲-۲-۲- اقلیم‌شناسی توریستی..... ۱۴
- ۲-۲-۳- هوا و اقلیم به عنوان یک منبع طبیعی..... ۱۴

ج

- ۱۵..... ۲-۲-۴- هوا و اقلیم بعنوان عوامل محدود کننده در توریسم.....
- ۱۵..... ۲-۲-۵- هوا و اقلیم به عنوان فاکتوری در تقاضای تفریح و توریسم.....
- ۱۷..... ۲-۲-۶- کاربرد اقلیم در توریسم.....
- ۱۸..... ۲-۳-۳- پیشینه‌ی تحقیق.....
- ۱۸..... ۲-۳-۱- تاریخچه پیدایش واژه توریسم.....
- ۱۹..... ۲-۳-۲- تحقیقات انجام شده در رابطه با آب و هوا و توریسم.....
- ۲۹..... ۲-۴- جمع بندی.....

فصل سوم: ویژگی‌های طبیعی و توریستی منطقه مورد مطالعه

- ۳۱..... ۳-۱- موقعیت جغرافیای منطقه مطالعاتی.....
- ۳۳..... ۳-۲- توپوکلیماتولوژی شمال استان آذربایجان غربی.....
- ۳۴..... ۳-۳- آب و هوای شمال استان آذربایجان غربی.....
- ۳۵..... ۳-۳-۱- سیستم‌های جوی سینوپتیک.....
- ۳۶..... ۳-۴- بررسی برخی از پارامترهای اقلیمی در منطقه مورد مطالعه.....
- ۳۷..... ۳-۴-۱- بارش سالانه.....
- ۳۸..... ۳-۴-۲- متوسط درجه حرارت سالانه.....
- ۳۹..... ۳-۴-۳- رطوبت نسبی.....
- ۳۹..... ۳-۵- طبقه‌بندی اقلیمی.....

- ۳-۵-۱- ناحیه‌بندی اقلیمی منطقه مورد مطالعه به روش دومارتن گسترش یافته جاماب (روش خلیلی)..... ۴۱
- ۳-۶-۲- بررسی جاذبه‌های گردشگری منطقه مورد مطالعه..... ۴۴
- ۳-۶-۱- جاذبه‌های گردشگری شهرستان چالدران..... ۴۴
- ۳-۶-۲- جاذبه‌های گردشگری شهرستان ماکو..... ۴۵
- ۳-۶-۳- جاذبه‌های گردشگری شهرستان خوی..... ۴۷
- ۳-۶-۴- جاذبه‌های گردشگری شهرستان سلماس..... ۴۹
- ۳-۷- جمع بندی..... ۵۰

فصل چهارم: داده‌ها و روش‌شناسی تحقیق

- ۴-۱- مقدمه..... ۵۱
- ۴-۲- ایستگاه‌های هواشناسی منطقه مطالعاتی..... ۵۲
- ۴-۳- متغیرهای اقلیمی مورد استفاده..... ۵۳
- ۴-۴- انتخاب طول دوره مشترک آماری..... ۵۵
- ۴-۵- شاخص‌های تعیین آسایش مورد استفاده..... ۵۵
- ۴-۵-۱- شاخص میانگین نظرسنجی پیش‌بینی شده یا **PMV**..... ۵۶
- ۴-۵-۲- شاخص دمای معادل فیزیولوژیک یا **PET**..... ۵۸
- ۴-۵-۳- شاخص دمای موثر یا **ET**..... ۶۱

خ

- ۶۲.....۴-۵-۴- شاخص دمای موثر استاندارد یا SET
- ۶۲.....۴-۶- بررسی پارامترهای اقلیمی تهدید کننده گردشگران
- ۶۳.....۴-۷- جمع بندی

فصل پنجم: یافته‌های تحقیق

- ۶۵.....۵-۱- مقدمه
- ۶۵.....۵-۲- بررسی شاخص آسایش PMV در محدوده مورد مطالعه
- ۷۹.....۵-۳- بررسی نتایج شاخص دمای معادل فیزیولوژیک (PET) در منطقه مورد مطالعه
- ۸۰.....۵-۴- بررسی نتایج شاخص آسایش SET در منطقه مورد مطالعه
- ۸۰.....۵-۵- مقایسه نتایج شاخص‌های آسایش مورد استفاده
- ۸۴.....۵-۶- بررسی پدیده‌های اقلیمی محدودکننده گردشگری در منطقه مورد مطالعه
- ۸۴.....۵-۶-۱- احتمال وقوع توفان رعد و برق
- ۸۶.....۵-۶-۲- احتمال وقوع تگرگ
- ۸۶.....۵-۶-۳- تعداد روزهای با دید افقی کم
- ۸۷.....۵-۶-۴- تعداد روزهای همراه با گردوغبار
- ۸۸.....۵-۶-۵- تعداد روزهای یخبندان
- ۹۰.....۵-۶-۶- بادهای شدید
- ۹۵.....۵-۷- خلاصه

فصل ششم: نتیجه گیری

۶-۱- مقدمه..... ۹۷

۶-۲- خلاصه و نتیجه گیری..... ۹۷

۶-۳- بازنگری آزمون فرضیات..... ۹۸

۶-۴- پیشنهادها..... ۱۰۰

۶-۵- جمع بندی نهایی..... ۱۰۲

منابع..... ۱۰۳

فهرست اشکال

- شکل شماره ۳-۱- نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه..... ۳۱
- شکل شماره ۳-۲- نقشه توپوگرافی شمال استان آذربایجان غربی..... ۳۴
- شکل شماره ۳-۳- نقشه پراکندگی بارش سالانه در شمال استان آذربایجان غربی..... ۳۷
- شکل ۳-۴- نقشه پراکندگی متوسط دمای سالانه در شمال استان آذربایجان غربی..... ۳۸
- شکل ۳-۵- نقشه پراکندگی متوسط رطوبت نسبی سالانه در شمال استان آذربایجان غربی..... ۴۰
- شکل شماره ۳-۶- نقشه پراکندگی آب و هوا در شمال استان آذربایجان غربی..... ۴۳
- شکل شماره ۴-۱- نقشه توزیع جغرافیایی ایستگاههای هواشناسی مورد مطالعه..... ۵۳
- شکل شماره ۵-۱- نقشه پراکندگی روزهای همراه توفان رعدوبرق در شمال استان آذربایجان غربی..... ۸۵
- شکل ۵-۲- نقشه چگونگی توزیع تعداد روزهای با دید افقی کمتر از ۲ کیلومتر در شمال استان آذربایجان غربی..... ۸۷
- شکل ۵-۳- نقشه چگونگی توزیع تعداد روزهای همراه با گرد و غبار در شمال استان آذربایجان غربی..... ۸۸
- شکل شماره ۵-۴- نقشه پراکندگی تعداد روزهای یخبندان در شمال استان آذربایجان غربی..... ۸۹
- شکل شماره ۵-۵- گلباد بادهای ایستگاه چالدران..... ۹۱
- شکل شماره ۵-۶- گلباد بادهای ایستگاه ماکو..... ۹۲
- شکل شماره ۵-۷- گلباد بادهای ایستگاه خوی..... ۹۳

- شکل شماره ۵-۸- گلباد بادهای ایستگاه سلماس ۹۴
- شکل ۶-۱- نقشه پراکندگی روستاهای دارای پتانسیل توسعه گردشگری در شمال استان آذربایجان غربی ۱۰۱

فهرست جداول

- جدول شماره ۳-۱- اقالیم مختلف و ضرایب خشکی مربوطه در روش دومارتن ۴۲
- جدول شماره ۴-۱- مشخصات ایستگاه‌های هواشناسی مورد مطالعه ۵۴
- جدول ۴-۲- مقادیر آستانه شاخص های **PET** و **PMV** در درجات مختلف حساسیت انسان ۵۸
- جدول ۴-۳- ارزش نارسانایی پوشاک مختلف ۵۹
- جدول ۴-۳- جدول ضریب آسایش شاخص **ET** و **SET** ۶۲
- جدول شماره ۵-۱- محاسبه شاخص آسایش **PMV** در ایستگاه ماکو ۶۷
- جدول شماره ۵-۲- محاسبه شاخص آسایش **PMV** در ایستگاه چالدران ۶۸
- جدول شماره ۵-۳- محاسبه شاخص آسایش **PMV** در ایستگاه خوی ۶۹
- جدول شماره ۵-۴- محاسبه شاخص آسایش **PMV** در ایستگاه سلماس ۷۰
- جدول شماره ۵-۵- محاسبه شاخص آسایش **PET** در ایستگاه ماکو ۷۱
- جدول شماره ۵-۶- محاسبه شاخص آسایش **PET** در ایستگاه چالدران ۷۲
- جدول شماره ۵-۷- محاسبه شاخص آسایش **PET** در ایستگاه خوی ۷۳
- جدول شماره ۵-۸- محاسبه شاخص آسایش **PET** در ایستگاه سلماس ۷۴

ز

- جدول شماره ۵-۹- محاسبه شاخص آسایش SET در ایستگاه ماکو.....۷۵
- جدول شماره ۵-۱۰- محاسبه شاخص آسایش SET در ایستگاه چالدران.....۷۶
- جدول شماره ۵-۱۱- محاسبه شاخص آسایش SET در ایستگاه خوی.....۷۷
- جدول شماره ۵-۱۲- محاسبه شاخص آسایش SET در ایستگاه سلماس.....۷۸
- جدول شماره ۵-۱۳- نتایج نهایی شاخص آسایش PET در ایستگاههای مورد مطالعه.....۸۱
- جدول شماره ۵-۱۴- راهنمای مقادیر آستانه شاخص های PET و PMV در درجات مختلف حساسیت انسان.....۸۱
- جدول شماره ۵-۱۵- نتایج نهایی شاخص آسایش PMV در ایستگاههای مورد مطالعه.....۸۱
- جدول شماره ۵-۱۶- نتایج نهایی شاخص آسایش SET در ایستگاههای مورد مطالعه.....۸۲
- جدول شماره ۵-۱۷- راهنمای مقادیر آستانه شاخص SET در درجات مختلف حساسیت انسان.....۸۲

فهرست نمودارها

- نمودار شماره ۵-۱- هیستوگرام فراوانی وقوع بادهای ایستگاه چالدران.....۹۱
- نمودار شماره ۵-۲- هیستوگرام فراوانی وقوع بادهای ایستگاه ماکو.....۹۲
- نمودار شماره ۵-۳- هیستوگرام فراوانی وقوع بادهای ایستگاه خوی.....۹۳
- نمودار شماره ۵-۴- هیستوگرام فراوانی وقوع بادهای ایستگاه سلماس.....۹۴

فصل اول

کلمات

۱-۱- مقدمه

در چهار دهه گذشته صنعت گردشگری یکی از عوامل اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی بسیاری از کشورها بوده است و به این لحاظ کشورها تلاش می کنند سهم بیشتری از جمعیت گردشگر را به خود اختصاص دهند.

سازمان جهانی جهانگردی (WTO)^۱ رشد سالیانه صنعت جهانگردی را تا سال ۲۰۱۰ بین ۳/۴ تا ۶/۷ درصد پیش بینی کرده که صنعت گردشگری با رشد سالیانه ۳۰ تا ۴۰ درصد بالاترین رشد در بخشهای مختلف اقتصادی را خواهد داشت و جامعه طبیعت گردان پیش بینی کرده که در پایان سال ۲۰۱۰، ۵۰ درصد گردشگران متعلق به بخش طبیعت گردی خواهد بود (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۳-۵). ایران از لحاظ تنوع زیستی بین ۵ کشور جهان قرار دارد، متأسفانه از نظر جذب تعداد گردشگر تا چند سال پیش در رتبه صد و بیستم قرار داشته که با تلاشهای صورت گرفته هنوز مسیر طولانی و کاری بسیار دشوار را برای رسیدن به موقعیت مناسب کشورمان به توسعه صنعت گردشگری در پیش داریم.

ایران زیبا فلاتی است با تنوع اقلیمی بسیار زیاد، سواحل زیبا، رودخانه های پرآب و خروشان، دشتها، دامنه ها، جنگلها، کوهها. این طبیعت زیبا و متنوع می تواند پذیرای بسیاری از گردشگران و علاقمندان به طبیعت گردی باشد. با توجه به اهمیت عوامل اقلیمی در برنامه ریزیهای گردشگری و به علت تواناییهای بالقوه و طبیعت تقریباً پاک و دست نخورده منطقه شمال استان آذربایجان غربی، این منطقه یکی از نمونه های قابل توجه در این زمینه است که هم در زمینه گردشگری بین المللی و هم در رابطه با گردشگری داخلی دورنمای روشنی از توسعه صنعت گردشگری را در آینده نشان می

¹ World Tourism Organization

دهد. ولی موقعیت طبیعی و محدودیت های ناشی از عدم شناخت و مطالعه کافی در این زمینه باعث ناشناخته ماندن و برنامه ریزی اصولی در مورد آن گردیده است. برای انجام این مطالعه علاوه بر معرفی و شناسایی جاذبه های طبیعی منطقه شمال استان آذربایجان غربی با تأکید بر ویژگیهای اقلیمی، تمامی عوامل و پارامترهای موثر و دخیل بر آسایش انسان از جمله آمارهای بلندمدت عناصر اقلیمی در ایستگاههای هواشناسی و باران سنجی مورد بررسی قرار گرفت.

تحقیق حاضر در ۶ فصل تدوین شده است. در فصل اول که کلیات تحقیق می باشد، تعریف و تحدید موضوع، بیان مسئله، اهمیت موضوع، بیان اهداف، فرضیه ها، تعیین متغیرها و تعریف مفاهیم و متغیرها مطرح شده اند. در فصل دوم مبانی نظری و پیشینه تحقیق و در فصل سوم ویژگیهای طبیعی و توریستی استان آذربایجان غربی ارائه شده و در فصل چهارم روش شناسی تحقیق بررسی شده است. فصل پنجم اختصاص به تحلیل توصیفی و استنباطی یافته های تحقیق دارد و نهایتاً فصل ششم شامل خلاصه، نتیجه گیری، محدودیت ها و پیشنهادهای تحقیق می باشد.

۱-۲- تعریف و تحدید موضوع

امروزه صنعت توریسم فراتر از یک صنعت به مثابه یک پدیده پویای جهانی و اجتماعی دارای پیچیدگی های خاص خویش است. پدیده ای که با مکانیسمی درهم تنیده و پنهان در زمانها و مکانهای مختلف اشکال گوناگونی به خود می گیرد و به همین خاطر تاثیرات کاملاً متفاوتی را بر جوامع انسانی بر جای می نهد. هم از اینروست که شناخت دقیق و تحلیل علمی این پدیده می تواند چارچوب های مطمئنی برای برنامه ریزی صنعت توریسم بخصوص توریسم روستایی فراهم آورد.

اهمیت این شناخت و تحلیل، زمانی افزونتر می شود که این مقوله در ارتباط با عناصر اقلیمی مورد بررسی قرار گیرد.

مطالعه و شناسایی محدودیتها و مخاطرات تهدید کننده جوی و اقلیمی و نیز آگاهی از جاذبهها و پتانسیل های نهفته در ویژگی های جوی و اقلیمی جغرافیای گسترده کشور در فصول مختلف سال به منظور ملحوظ داشتن آنها در برنامه ریزیهای مختلف ملی، استانی و محلی برای توسعه گردشگری از اهمیت زیادی برخوردار است. با توجه به تک محصولی بودن اقتصاد کشور و تاکید برنامه ریزان بر درآمدهای حاصل از سایر منابع ملی به جای اتکاء محض به صادرات نفت، ضرورت گسترش فعالیت های اقتصادی در زمینه های مختلف نظیر صنعت جهانگردی با هدف دستیابی به منابع جدید و پایدار ارزی امری اجتناب ناپذیر بنظر می رسد.

اقلیم از دیدگاه برنامه ریزی جهانگردی بسیار اهمیت دارد و گردشگران و توریست ها معمولاً در جستجوی اقلیم مطلوب یا اقلیم آسایش هستند که در آن، فرد هیچ گونه احساس نارضایتی و عدم آسایش حرارتی و اقلیمی ندارد و این عامل نقش مهمی در تصمیم گیری برای مقاصد گردشگری دارا می باشد. از اینرو در مطالعه حاضر شرایط جوی و اقلیمی درگیر با گردشگری و اقلیم آسایش بعنوان یکی از منابع اصلی و عمده توریستی مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد. منطقه مورد مطالعه محدوده جغرافیایی شهرستانهای ماکو، پلدشت، چالدران، شوط، چاپاره، خوی و سلماس در شمال استان آذربایجان غربی می باشد.

۱-۳- بیان مساله پژوهش

مطالعه و شناسایی محدودیتها و مخاطرات تهدید کننده جوی و اقلیمی و نیز آگاهی از جاذبه ها و پتانسیلهای نهفته در ویژگیهای جوی و اقلیمی جغرافیای گسترده کشور در فصل های مختلف سال به

منظور ملحوظ داشتن آنها در برنامه ریزیهای مختلف ملی و استانی نظیر توسعه صنعت گردشگری روستایی، از اهمیت در خور توجهی برخوردار است. با توجه به اینکه به توصیه برنامه‌ریزان برنامه سوم توسعه، به درآمدهای حاصل از سایر منابع ملی بجای اتکای محض به صادرات نفت توجه ویژه ای معطوف گردیده است و در سیاست اقتصادی دولت بر این مهم تاکید شده است، لذا ضرورت گسترش فعالیتهای اقتصادی در زمینه های مختلف نظیر صنعت گردشگری با هدف دستیابی به منابع جدید و پایدار ارزی امری اجتناب ناپذیر بنظر می رسد.

گردشگری اگر چه یکی از بخشهای اقتصادی محسوب می شود ولی حساسیت فوق العاده ای در برابر تغییرات آب و هوا دارد. رابطه اقلیم و گردشگری از جهات بسیاری قابل تأمل و بررسی است از جمله اینکه اقلیم فعالیتهای گردشگری را تحت تأثیر قرار می دهد؛ پوشش گیاهی، توزیع حیات وحش، پراکنش بیماریها، میزان آبها، آلودگی، تغییرات فصلی، جذابیتها، مخاطرات تأسیسات و تفرجگاهها، حمل و نقل، میزان رضایت‌مندی گردشگران، میزان تقاضا و ... همه متأثر از عوامل اقلیمی در یک منطقه گردشگری است. به علت کمبود و حتی در برخی موارد نبود مطالعات کافی در رابطه با تأثیرات اقلیمی بر صنعت گردشگری ضرورت این مطالعات در مناطق مناسب برای توسعه این صنعت احساس می شود. منطقه شمال استان آذربایجان غربی (شامل شهرستان‌های خوی، ماکو، چالدران، سدارس و مناطق وروستا‌های اطراف) با وجود طبیعت زیبا، مناطق حفاظت شده، کوهها و رودخانه بسیار زیبا و استراتژیک ارس یکی از بهترین نمونه های مطالعه در زمینه گردشگری را ارائه می دهد با توجه به تأثیرات اقلیمی در بوجود آمدن این طبیعت زیبا و تنوع زیستی موجود، مطالعه در رابطه با تأثیر اقلیم بر گردشگری این منطقه و ضرورت برنامه ریزی در رابطه با بهترین نوع بهره گیری از امکانات و جذابیتها و کارکردهای گردشگری منطقه، فصل گرایی فعالیتهای حفظ سلامت و

امنیت گردشگران و بقای توانمندیها و زیرساختهای گردشگری و افزایش روزافزون گردشگران در منطقه و توسعه آن ایجاب می شود.

همچنین با توجه به تأثیرات ناشی از اقلیم بر گردشگری مطالعه عناصر اساسی اقلیم در رابطه با آسایش انسان پایه‌های اساسی مطالعه‌ی حاضر را تشکیل می دهد.

باتوجه به مطالب فوق و اهمیت موضوع مورد مطالعه سوالات اساسی در رابطه با موضوع تحقیق به شرح زیر می باشد:

۱- در کدام یک از ماه‌های سال شرایط آسایش اقلیمی برای ورود توریست‌ها به مناطق روستایی شمال استان آذربایجان غربی فراهم است؟

۲- پارامترهای اقلیمی خطرآفرین برای گردشگران روستایی در منطقه مورد مطالعه تا چه حدی محدودیت‌زا هستند؟

۱-۴- بیان اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق

تبیین ضرورت و اهمیت هر تحقیقی می تواند نخستین گام در فرایند پژوهشهای علمی محسوب شود، از اینرو چنین تبیینی نقطه آغاز پژوهش حاضر را تشکیل می دهد. در زمان حاضر صنعت توریسم بزرگترین صنعت جهان محسوب می گردد و پیش بینی می شود در دهه ۲۰۲۰ میلادی به صنعت شماره یک جهان تبدیل گردد. صنعت توریسم در وضعیت کنونی به فعالیتی عظیم بدل گشته است که نموده‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آن بی بدیل است. کشورهای مختلف جهان مطابق آمارهای سازمان گردشگری جهانی در سال ۲۰۰۱ میلادی ۶۰۰ میلیارد دلار از راه فعالیت گردشگری درآمد داشته اند و ۷۰۰ میلیون نفر گردشگر در این سال به کشورهای مختلف جهان مسافرت کرده اند. نزدیک به ۳۰۰

میلیون نفر نیز به صورت مستقیم و غیر مستقیم در صنعت گردشگری مشغول به فعالیت بوده اند. پیش بینی می شود که تا سال ۲۰۰۸ میلادی این صنعت با ۶۸ درصد رشد به مبلغ باور نکردنی ۱/۹ تریلیون دلار دست یابد (شهرداری‌ها، ۱۳۸۳: ۶۷).

در این میان ایران کشوری است که از لحاظ جاذبه های گردشگری طبیعی در جهان جزه ۱۰ کشور برتر جهان است و از لحاظ جاذبه‌های تاریخی جزه ۵ کشور برتر جهان بشمار می‌رود. از طرف دیگر ایران با تنوع اقلیمی که داراست می تواند سلیقه هر فردی را در جهت استفاده از اقلیم های آن ارضاء نماید. می توان گفت که اقلیم یک منطقه یکی از تاثیر گذارترین عوامل در جذب توریست برای یک منطقه به حساب می آید. در برنامه ریزی‌هایی که برای توریسم در مناطق مختلف صورت می گیرد آنچه‌ان که شایسته است به نقش اقلیم پرداخته نمی‌شود. لذا با توجه به تنوع اقلیمی در ایران و دلایل مذکور بالا لزوم یک برنامه ریزی دقیق برای صنعت توریسم کشور مبتنی بر اقلیم احساس می شود. چون هر فصل گردشگرهای مخصوص به خود را دارد لذا می توان با استفاده از پارامترهای اقلیمی همچون دما، رطوبت و دیگر پارامترهای دخیل در امر گردشگری؛ مناسبترین و نامناسبترین فصل و همچنین زمان مناسب هر فصل برای ورود گردشگرهای مختص همان فصل را تعیین کرد و متناسب با آن خدمات و اطلاعات مناسب و به موقع را برای گردشگران فراهم کرد. ارائه به موقع این خدمات می‌تواند تاثیر خوبی در وجهه توریستی منطقه داشته باشد. در این میان منطقه شمال استان آذربایجان غربی گذشته از آثار تاریخی و فرهنگی؛ دارای اقلیم منحصر به فردی است که چهار فصل متفاوت برایش به ارمغان آورده است، که هر کدام از این فصلها جذابیتها و پتانسیلهای مخصوص به خود را برای جذب توریست دارند، و چون تا به حال چنین کاری در استان انجام نشده لزوم یک چنین کار علمی برپایه اقلیم برای

شناساندن و توسعه‌ی گردشگری روستایی و طبیعت‌گردی در این قسمت از کشورمان ضروری می‌نماید. در این تحقیق، بر آنیم که در حد توان این پتانسیلها و قابلیت‌های اقلیمی روستاها برای جذب توریست را شناسایی نموده و به نوبه خود پیشنهادهایی را برای استفاده بهتر از این نعمات خداوندی بدهیم و کمکی به رواج صنعت توریسم روستایی در منطقه بنماییم.

۱-۵- بیان اهداف تحقیق

هدف اصلی از این مطالعه، شناسایی منطقه شمالی آذربایجان غربی از لحاظ جاذبه‌های گردشگری با تأکید بر عوامل اقلیمی است تا ضمن معرفی تواناییهای بالقوه منطقه زمینه برنامه‌ریزی و اجرای طرحهای تدوین شده برای توسعه توریسم روستایی فراهم شود. بنابراین می‌توان اهداف زیر را برای مطالعه حاضر در نظر گرفت:

- ۱- تعیین اقلیم آسایش ماههای مختلف سال جهت ورود گردشگران به روستاها.
- ۲- شناخت پتانسیل‌های طبیعی و اقلیمی منطقه شمال استان آذربایجان غربی در زمینه جذب گردشگر
- ۳- بررسی تنگناهای اقلیم - توریسم منطقه مورد مطالعه (عوامل اقلیمی مخاطره‌آمیز برای گردشگران).
- ۴- ارائه راهکارهای لازم در زمینه برنامه‌ریزی صنعت گردشگری روستایی در شمال استان آذربایجان غربی
- ۵- راه‌گشایی برای سایر مطالعات اقلیمی و علمی - پژوهشی - کاربردی در منطقه.

۱-۶- تدوین و ارائه فرضیه‌های تحقیق

- با توجه به تنوع اقلیمی در منطقه‌ی مورد مطالعه، زمان آسایش اقلیمی در مناطق مختلف در ماه‌های متفاوتی از سال برای گردشگران مهیاست.

- فراوانی وقوع پارامترهای اقلیمی خطرآفرین برای گردشگری روستایی، محدودیت چندانی ایجاد نمی‌کند.

۷-۱- تعیین متغیرهای پژوهش

در این مطالعه از دو نوع اطلاعات استفاده می‌گردد: الف- برای بررسی آسایش اقلیمی در منطقه از داده‌های درجه حرارت، رطوبت نسبی، سرعت باد و ...

ب- جهت مطالعه شرایط و عوامل محدود کننده و مخاطره‌آمیز اقلیمی نیز از احتمال وقوع بارش تگرگ، احتمال وقوع طوفان و تندر، تعداد روزهای همراه با گرد و غبار، احتمال وقوع بادهای شدید و ... مورد استفاده قرار گرفته است.

در بررسی پارامترها از آمارهای ایستگاههای سینوپتیک و باران سنجی منطقه؛ تهیه شده از سازمان هواشناسی استفاده می‌شود. داده‌ها در مقیاس سالانه، ماهانه و روزانه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۸-۱- جمع‌بندی

هدف از ارایه مطالب این فصل، بررسی کلیات، تعریف موضوع، بیان مسئله، اهمیت موضوع، اهداف و متغیرهای پژوهش و فرضیه‌های تحقیق حاضر بود که حاصل زمینه مفاهیم و مبانی نظری و پیشینه موضوعاتی هستند که در فصل بعدی با جزئیات، مورد بحث قرار خواهند گرفت.